

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Lausunto kohdassa muuta lausuttavaa esityksestä.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

-

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

-

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut valmisteluun omien vastuualueidensa osalta ja kiinnittää lausunnossaan huomiota jäljempänä esitettyihin seikkoihin.

Vaikutusarviot

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo esityksen vaikutusarvioiden antavan pääasiassa tasapainoisen arvion esityksestä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle kohdistuvat vaikutukset, erityisesti sosiaaliturvaan kohdistuvat vaikutukset, on esityksessä arvioitu riittävässä määrin.

Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota hyvinvointialueiden asemaan ja tehtäviin. Se, missä laajuudessa opiskelijan oleskeluluvan omaavalla henkilöllä on oikeus sosiaalihuollon palveluihin, riippuu siitä, onko henkilöllä kotikunta Suomessa. Kotikuntalain mukainen kotikunta Suomessa takaa oikeuden sosiaalihuollon palveluihin samassa laajuudessa hyvinvointialueen järjestäminä kuin muillekin kuntalaisille. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 §:ssä säädetään jokaisen kunnassa oleskelevan henkilön oikeudesta kiireelliseen sosiaalihuoltoon. Säännöksen mukaan jokaisella hyvinvointialueen alueella oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa hänen yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Ministeriö katsoo, että nykytilan kuvausta ja vaikutusarvioita tulisi täydentää tältä osin, vaikka hyvinvointialueisiin kohdistuva vaikutus esityksen tavoitteiden toteutuessa olisi henkilöjoukon koon pieneneminen.

Toimeentuloedellytys

Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa nostaa esiin, että esityksessä ei muuteta opiskelijoiden toimeentuloedellytyksen tasoa, vaan se pidetään ennallaan. Tältä osin ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen toimeentuloedellytyksen taso on alhainen ja esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen selvityksen mukaan se ei vastaa tasoa, joka tarvittaisiin, jotta opiskelijan toimeentulo voitaisiin katsoa riittäväksi.

Riittämätön toimeentulo saattaa synnyttää tarvetta turvautua viimesijaiseksi toimeentuloturvaksi tarkoitettuun toimeentulotukeen, vaikka siihen turvautuminen voi johtaa henkilön oleskeluluvan peruuttamiseen. Tällöin on riski, että henkilö tai kotitalous jättää ilmeisestä tarpeestaan huolimatta turvautumatta toimeentulotukeen, jolloin henkilön riittävä toimeentulo vaarantuu ja riski hyväksikäytölle altistumisesta tai syrjäytymisestä kasvaa.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomeen opiskelemaan tulleen kolmannen maan kansalaisen puoliso ja muu perhe voisivat saada oleskeluluvan Suomeen vasta sen jälkeen, kun opiskelija on asunut Suomessa vuoden. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää toimenpidettä kannatettavana, erityisesti siltä osin, että kolmannesta maasta muuttava saa realistisemman käsityksen Suomessa asumisesta, siihen vaadittavasta toimeentulosta sekä suomalaisen yhteiskunnan ja työmarkkinoiden toiminnasta. Tämän voidaan perustellusti olettaa ennaltaehkäisevän tilanteita, joissa toimeentulon todellinen taso jää ilmeisen riittämättömäksi.

Toisaalta, kuten esityksessä on todettu, tämä saattaa vaikuttaa tietynlaisten henkilöiden hakeutumiseen Suomeen. Lisäksi pitkään jatkuvalla erossaololla perheestä voi olla kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia, joiden arvioiminen on kuitenkin haastavaa.

Haavoittuvuuksien tunnistaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta tunnistaa opiskeluperusteista oleskelulupaa hakevien haavoittuvuuksia lupakäsittelyssä nykyistä paremmin sekä puuttua ennakkollisesti Suomessa mahdollisesti haavoittuvaan asemaan joutuvien henkilöiden tilanteisiin. Esityksessä on tunnistettu keinoja tämän tavoitteen toteuttamiseksi, ja ministeriö voi yhtyä esitettyihin keinoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta, jonka mukaan alaikäisen toisen asteen opiskelijan oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä kiinnitettäisiin erityistä huomiota lapsen etuun ja sen tosiasialliseen toteutumiseen tilanteissa, joissa alaikäinen olisi Suomessa ilman huoltajaa. Lapsen etua on aina arvioitava kokonaisvaltaisesti ja yksilökohtaisesti.

Nykytilanteessa lapsen huoltajilla ei välttämättä ole mahdollisuutta huolehtia lapsen oikeuksien toteutumisesta, kuten riittävästä elintasosta tai kasvatustehtävistä, jo pelkästään pitkien välimatkojen vuoksi. Erityisesti huoltajan puhevaltaan liittyvät tilanteet voivat olla epäselviä, ja sen toteutumisessa voi olla haasteita, sillä käytännössä alaikäisen huoltajat eivät voi turvata tämän toteutumista toisesta maasta käsin.

Samat haasteet koskevat myös viimesijaisen hoivan ja huolenpidon toteutumista. Huoltajan poissaolon vuoksi lukioon Suomeen saapuneilla alaikäisillä voi olla suurempi riski altistua hyväksikäytölle tai syrjäytyä. Kohderyhmään kuuluvien alaikäisten arjen tuesta ja viimesijaisista tarpeista vastaa hyvinvointialue. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että esityksen nykytilan kuvausta tulisi tarkentaa tältä osin.

Antila Raimo
Sosiaali- ja terveysministeriö

Päivinen Jere
Sosiaali- ja terveysministeriö